

LBRIS

We know
books

Ioan Radu Văcărescu

La capra spânzurată

Proze de azi și de altădată

Editura Ink Story
Pucioasa, 2024

CUPRINS

Tot felul de povești – În loc de Cuvânt înainte	pag. 5
La capra spânzurată	pag. 9
Satul Sibiu	pag. 21
<i>Rap Și Atât</i> , inventatorul Rap-ului	pag. 25
Cel mai frumos drum din Europa	pag. 33
Casă de om	pag. 41
Mult și bine cu moș Oțet	pag. 55
În excursie	pag. 57
Bulevardul București nr. 7-9 sau Mărirea și decăderea lui Tibor Mureșan	pag. 63
www.artaneamulnostru.ro	pag. 87
Eram toți	pag. 95
Sărăcia la români	pag. 109
Chieș-flău	pag. 113
Poarta sau Mândria de a fi român	pag. 117
Ion cel Tânăr	pag. 127
<i>A romance</i> (telenovelă de buzunar, după buget)	pag. 147
Moartea lui Omu	pag. 151

La capra spânzurată

Era cea mai cuminte capră din sat. Se mirau toți cât de cuminte era capra aia. Nu pentru că era bătrână, cuminte fusese întotdeauna. Unii ziceau că-i așa pentru că semăna cu stăpânul ei. „Stăpân” e un fel de-a spune, relația caprei cu acesta fiind mai degrabă de tip asertiv, decât bazată pe pasivitate sau agresivitate. Proprietarul caprei era moș Șerbănică. Așa-i ziceau toți, chiar și pe vremea când acesta ajunsese la o vârstă atât de înaintată, încât cu greu se putea accepta să fie chemat cu diminutiv, ca pe copiii mici. Toți sătenii îi spuneau așa, pentru că moș Șerbănică era cel mai cuminte consătean al lor, deși era cel mai mare bețiv din sat și, mai mult, din toate satele din jur, de-acolo de la poalele Alpilor transilvăneni. Bețiv, bețiv, dar n-avea treabă cu nimeni, nu deranja pe nimeni, își vedea de necazurile lui. Nici cei mai bătrâni oameni din sat nu-și aminteau să le fi povestit vreodată tații sau moșii lor despre vreun bețiv mai mare decât moș Șerbănică pe toată raza orizontului lor local, pe toată linia munților unde-și târâiau viața și unde și-o mai târâie și azi, de nu vor fi murit și de nu vor fi fost înlocuiți de urmașii lor și de urmașii urmașilor lor. Însă, mai spuneau bătrânii ăia, nici despre un bețiv mai cuminte decât moș Șerbănică nu mai auzise lumea înainte.

Moș Șerbănică era mic, slab și foarte tăcut. Odată, când niște copii l-au întrebat, ca să-l necăjească, de ce nu prea vorbește, moșul a răspuns că el n-are nimic de

zis, de-aia nu vorbește. Răspunsul lui a făcut înconjurul satului natal și al satelor vecine, iar oamenii, după consultări îndelungi și controverse destul de aprige, au ajuns la concluzia că moș Șerbănică are dreptate, că, de fapt, ce să aibă omul în general de spus, că toate-s așa cum le-a lăsat Dumnezeu și că n-are rost să te chinui tu, ca om, să mai vii cu impresii-n cap. L-au mai întrebat pe moș Șerbănică, totuși nu s-au putut abține de la chestia asta, că dacă nu mai e nimic de spus, cam ce-ar mai fi de făcut. Atunci, moș Șerbănică le-a răspuns că e destul să trăiești, mulțumindu-te cu ce ai, și să mergi la biserică. Însă, a completat el imediat, să te înscrii într-una din cele două categorii de cuvântătoare care există pe lumea asta: cei care merg la biserică aia cu clopote de alamă și cei care merg la cealaltă, cu clopote de glajă. Toți oamenii din sat și din jur, chiar și muierile, au fost de acord că moș Șerbănică n-a trăit degeaba pe lumea asta, că n-a albit de florile mărilor, că uite ce înțelept s-a făcut el, chiar dacă e cel mai mare bețiv din zona lor.

Moș Șerbănică locuia la marginea satului, chiar sub munte. Stătea singur, într-o căsuță aplecată pe-o rână, sprijinită pe un șopron care adăpostea lemne pentru foc. N-avea alte acareturi, așa că în căsuța aia locuiau și el, și capra. Unii dintre consăteni, dintre cei mai bătrâni și mai hâtri, care-l știau pe Șerbănică de când era acesta tânăr și care știau că omul stătea acolo cu capra aia dintotdeauna, îl mai necăjeau râzând și zicându-i că vorbește gura satului despre el, că, cică, stă cu capra aia în casă. Moș Șerbănică se făcea că plouă, însă odată le-a răspuns. Le-a zis-o pe aia dreaptă, că asta este, că fiecare la casa lui, cu capra personală. Diferența e mare însă, le-a mai zis, că vezi, una poate să dea lapte, alta poate să dea din gură.

Capra moșului păștea în fiecare dimineață în

grădina din spatele casei și pe coastele muntelui, care începeau chiar din grădina betrânului. Era o capră deșteaptă, nu numai cuminte: găsea repede cele mai bune locuri, cu iarba și frunzele cele mai dulci, iar iarna răscolea zăpada și gheața și scotea ceea ce mai rămăsese îngropat acolo din sezonul trecut. Pe o singură coastă a muntelui nu se ducea niciodată, avea probabil al nuștiucâtelea simț. Cu mai multă vreme în urmă, pe când Șerbănică era la prima tinerețe, pe coasta aia de-acolo se înființase o rezervație naturală. Era o coastă aproape albă, din piatră de var, și în care diverși oameni învățați de la oraș, care bătuseră în lung și-n lat zona, găsiseră urme de animale din alte timpuri, cele mai vestite dintre acestea fiind, cică, niște dinți uriași de rechin. Oamenii aia de știință vorbeau despre câteva milioane de ani buni, ceea ce îi făcea pe consătenii lui Șerbănică să muțescă și să surzească pe loc, milioanele ălea fiind pentru ei cel mai încălțit lucru de care auziseră vreodată pe lumea asta. Șerbănică zâmbea și se alătura cercetătorilor care veneau în rezervație ca să culeagă urme vechi – fosile, învățase el că le zice. Mai aducea apă de la izvor, mai le dădea ăloră câte o cană de lapte de capră, că face bine la plămâni, că ăia, ca și el, fumau pe rupte, mai primea câte-o țigară bună și nescuturată.

La un moment dat, cercetătorii care organizaseră rezervația s-au gândit că bine ar fi ca Șerbănică să fie numit paznic acolo, cu salariu în regulă și poate chiar cu uniformă, că și așa coasta aia începea în grădina lui și nici gard nu era, ca să se vadă unde se termină grădina și unde începe rezervația. N-au fost de acord nici mahării care răspundeau de treaba asta, zicând că n-au bani de dat pentru salariu, nici consătenii lui Șerbănică, în frunte cu primarul, că adică cum, cu salariu de la stat și cu uniformă ca polițaii și pădurarii?, adică cum, cel

mai mare bețiv din sat, chiar dacă-i om cuminte, să se aranjeze în felul ăsta? Șerbănică nu s-a supărat, dar atât le-a zis, că bin' de bine, numai că el, Șerbănică, bea pe banii lui, iar dom' pădurar și dom' polițai beau pe gratis. Și dom' primar tot pe gratis, și mai mult ca ăia doi la un loc, numai că tot gratisul lor nu adună băutură cât poate el să ducă.

Într-adevăr, cum ziceam, moș Șerbănică bea de stingea. Așa băuse de când se știa, nu-și amintea nimeni să fi băut vreodată mai puțin. De-a lungul timpului, un singur lucru se schimbase: dacă băutura rămăsese constantă ca volum, timpul în care o consuma se lungea încetul cu încetul, de la un an la altul. Pentru că Șerbănică bea gospodărește, nu așa, printre altele, ci continuu într-o anumită perioadă de timp. Lungirea timpului de consum era singurul semn de trecere a vremii în cazul lui. Era și greu să apară altul; tot timpul lângă munte, la aer curat, iar ca hrană, mai ales lapte și brânză de capră. Banii pentru băutură îi câștiga vânzând lapte de la capra aia a lui. Deși era mică și slabă, avea suflet mare, astfel că dădea foarte mult lapte. Mai lua bani și pe iezi de fiecare an, pe care-i vindea la târg sau direct la oamenii din sat sau din împrejurimi. Îi vindea fără probleme, oamenii știind că sunt prăsilă bună, de la capra aia cuminte a lui moș Șerbănică. Și nu se înșelau niciodată.

După ce păștea singură întreaga dimineată în grădină și pe coastele muntelui, la amiază capra venea acasă să bea apă. Plecau împreună, moș Șerbănică și capra. Treceau peste hotar și apoi cu bacul peste Olt și ajungeau, după vreo câțiva kilometri buni de mers, la drumul de asfalt și la linia ferată. Acolo, capra avea iarbă și frunze, și coajă de copac fragedă din belșug, pe pământul nimănui, de lângă șosea și în jurul haltei

CFR. Era o haltă foarte importantă, că acolo linia se despărțea în două: una spre sud, printre munți, pe unde circulau vagoanele trenului numit de toți „Olteanu”, și cealaltă spre răsărit, pe marginea munților. Lângă clădirea haltei se afla cea mai vestită crâșmă din zonă, deschisă non-stop, cu băuturi multe și ieftine, și cu chelneri de-ai locului. Acolo bea moș Șerbănică în fiecare după-amiază. Dacă nu-i ajungeau banii câștigați în ziua aia, bea pe datorie. Către seară, beat cui, dar pe picioare, pleca acasă. La o anumită oră, capra intra în local și venea la masa lui. Atunci, moș Șerbănică știa că-i vremea de plecare, că el a băut destul, iar capra e îndestulată. Întotdeauna îi păstra caprei câte un gât de bere, că era însetată și aceea după atâta mâncat și plimbat pe afară. Îi dădea să bea direct din sticlă, așa cum i-ai da iedului lapte cu biberonul. Cam așa trecea vremea omului și a caprei lui, într-o perfectă armonie, într-o neasemuită împăcare cu sine și cu lumea, și a lui, și a caprei.

Numai că, vezi, dracul șchiop nu doarme, așa cum spunea popa Turnu din sat de la ei. Pe cât îmbătrânea, moșul avea nevoie de tot mai mult timp ca să-și asigure îndestularea bahică la crâșma din haltă. Intra capra în local la ora știută, bea un gât de bere, aștepta, dar moș Șerbănică rămânea locului. Ca să îmbuneze capra, care stătea acolo lângă masă privindu-și stăpânul extrem de critic, așa i se părea oricui se învârtea pe acolo, moș Șerbănică îi dădea să bea mai mult. N-a folosit la nimic, a dracului capră nu voia nici să bea în plus, nici nu înceta cu apropourile plecării degrabă spre casă. Într-o zi, sătul de-a o mai îndura acolo, în crâșmă, moșul scoase capra afară și o legă cu o funie împrumutată de la chelneri de unul dintre stâlpii care susțineau acoperișul din fața crâșmei și a haltei CFR și care îi apăra de ploaie

pe eventualii călători care ar fi stat în picioare, pe peron și nu s-ar fi adăpostit la o țuică fiartă sau un vin de butoi în vestita crâșmă de alături. O vreme, ideea asta a funcționat perfect, iar stăpânul caprei a putut să bea în liniște. De la o vreme însă, capra începu să strige de ți se rupea inima. Stătea acolo afară, legată de stâlp, pe soare sau pe ploaie, pe negură sau pe vânt și striga, și plângea, și behăia de se auzea de la un kilometru distanță. Atunci, moș Șerbănică a schimbat foaia. N-a mai legat-o de stâlpul de pe peron, ci de bariera ce se afla la o oarecare distanță de haltă și de crâșmă, acolo unde asfaltul se intersecta cu linia de tren, zicându-și că acolo în jur este ceva iarbă și poate i se face foame caprei și uită, iar dacă strigă, e oricum mai departe și nu se mai auzea atât de tare. Așa s-au și desfășurat lucrurile. Capra striga ce striga, behăia ce behăia, mai smulgea câte un smoc de iarbă uscată și plină de praf și motorină din preaja barierei, atât cât îi permitea lungimea funiei, se mai speria de trecerea în goană a vreunui accelerat sau de pornirea în trombă a vehiculelor atunci când se ridica bariera.

Ei, dar se vede că nici asta n-a fost destul. Programul moșului Șerbănică prelungindu-se tot mai mult și, trecând vreo câteva luni bune în noua ipostază de îmblânzire a caprei, aceasta mâncase tot ce era în jur și se apucase să roadă chiar lemnul barierei. Îl rodea ori de ciudă că era legată acolo, ori pentru că arăta apetisant, vopsit în roșu și alb. Șeful de haltă îl luă la trei-păzește pe moș Șerbănică, zicându-i că să ia naibii capra aia râioasă de-acolo, că distruge bunurile statului. Chelnerii și obișnuiții localului îl sfătuiră pe bătrân să trimită capra acasă singură sau, dacă aia nu vrea, și era clar pentru toată lumea că nu va face un pas, s-o ducă chiar el acasă și apoi să se întoarcă singur să-și continue

programul. Moș Șerbănică le răspuse că niște idei mai proaste nu puteau găsi, că îi e imposibil să facă așa ceva, cum să se ridice el de la masa încărcată de băuturi și, mai mult, dacă la venire el conducea capra, la plecare capra îl conducea pe el, prea beat pentru a găsi singur drumul spre casă peste hotar sau riscând să nu nimerească bacul și să se înece cu zile, Doamne ferește, în Olt.

Săptămâni în șir s-au discutat dilemele moșului – și nu doar în crâșma din haltă, ci peste tot, în satul natal de peste Olt și prin toate satele din jur. Veneau sfaturi peste sfaturi, idei peste idei, care mai de care mai interesante. Au venit chiar și oferte de a cumpăra capra, că toată lumea știa că-i o capră cuminte și care dă mult lapte, mulți dintre ofertanți frecându-și palmele la gândul afacerii profitabile, că doar n-o să dea pe ea prețul corect de vreme ce stăpânul ei vrea să scape de ea. Unii țineau cu capra, zicând că aia nu-i vinovată cu nimic, că așa a fost învățată și că vrea să ajungă devreme acasă, alții țineau cu moșul, că adică cum, capra să fie mai tare decât omul, că omul e om, și nu dobitoc necuvântător.

Numai moș Șerbănică nu zicea nimic. Era și mai tăcut ca de obicei; nici măcar cele câteva cuvinte zilnice nu mai ieșeau din gura lui. Într-o după-amiază, ajunseră ca de obicei la haltă. Capra o zbughi pe marginea drumului să mănânce, iar moș Șerbănică intră în local și comandă băuturile obișnuite. Spre seară, la ora cunoscută, capra intră în crâșmă. Se duse direct la masa stăpânului și primi gâtul de bere meritat. Stătu ce stătu lângă masă, ieși afară din local, se plimbă în sus și-n jos pe peron și intră la loc în crâșmă. Mai primi un gât de băutură, iarăși ieși afară, de unde reveni, cu insistența bine-cunoscută, la masa cu pricina, unde stăpânul ei fuma și bea și se făcea că plouă. Apoi, tot după tipic, moș

Șerbănică o luă cu binișorul, îi legă funia de după gât, o trase afară și o legă de barieră. Se întoarse în local și se puse mai departe pe băutură, mai liniștit, parcă, decât niciodată, ca și capra de altfel, care fusese mai supusă ca altădată. După o vreme, timp în care discuțiile cu privire la moș și la capră nu încetaseră o clipă, intră pe ușă șeful haltei. Cam asta se întâmpla în fiecare seară, odată cu ingurgitarea băuturilor preferate, șeful ocupându-se și cu atragerea atenției cu privire la distrugerea bunurilor CFR-ului de către zisa capră și asupra indiferenței stăpânului în chestiune. Numai că, de data aia, șeful de haltă îl întrebă repede pe moș Șerbănică unde e capra, că n-o văzuse legată acolo, la barieră. Moșul îi răspunse că n-are unde să fie, pentru că el o legase acolo cu vreo două ceasuri bune în urmă, iar de dezlegat nici vorbă, c-o legase zdravăn cu hărdăzăul ăla de la chelneri. Să n-o fi furat vreun cortorar din ăia care mai trec pe-aici când și când, zise careva din local, dar nimeni nu puse bază pe asta, că ăia dacă ciordeau câte ceva, erau interesați de-o găină, de-o găscă, de ceva de pus repede la ceaun. Neînțelegându-se ei asupra faptului, se ridicară în picioare și, după ce goliră paharele pe apucate, să hotărâră să purceadă afară, să vadă cum stă treaba cu capra moșului. Zis și făcut. Astfel, ajungând ei la locul cu pricina, chiar chiori de beți să fi fost, moș Șerbănică, șeful de haltă, chelnerii și toți ceilalți veterani au putut să vadă că locul era gol, că nici urmă de capră, acolo la locul ei, la partea de sprijin, mai groasă, a barierei, unde stăpânul ei o lega în fiecare seară. S-au învățit ei ce s-au învățit în jurul barierei, au dat ocol după ocol, au strigat după capră în toate părțile, iar capra nicăieri. Moș Șerbănică tăcea încruntat, ceilalți au început să comenteze că uite ce bine s-a rezolvat problema ce-i frământa atâta, că se pare că s-a cam săturat capra aia

năbădăioasă de situația cea fără de ieșire, a făcut ce-a făcut și s-a dezlegat de barieră și dusă este, astfel că mai bine să meargă ei înapoi în local să se pună pe băut, că totu-i bine când se termină cu bine. Așa au și făcut, dar, după vreo câțiva pași, nesatisfăcut, se vede, de rezultatul cercetării lor, se întoarce șeful de haltă să mai privească o dată în jur și-l pune sfântul sau necuratul, nici nu poți ști exact cine, să se uite și pe deasupra. Când colo, ce să vezi, capra cea cuminte atârna spânzurată acolo, în funia legată de capătul ridicat în aer al barierei, în lumina puțină a lunii. Cu strigăte mari și cu inimile triste, au coborât bariera și-au dezlegat capra moartă de-acolo. Au și îngropat-o, tot atunci, undeva în spatele haltei, la un metru sub pământ. Noaptea aia n-a mai plecat nimeni acasă, ba chiar au mai venit și alții, ca la minune, întrucât se duse vestea ca vântul și ca gândul despre așa întâmplare nemaiauzită. Au băut toată noaptea și au încercat să adune faptele cap la cap, să vadă cum de s-a întâmplat dandanaua aia de s-a spânzurat capra de barieră. Concluzia a fost aceea că, prea beat ca să-și mai dea seama ce face, moș Șerbănică a legat capra de capătul care se ridică al barierei, și nu la locul de fiecare zi, bariera în momentul cu pricina fiind coborâtă, că pe la ora aia trece „Olteanul” de seară și imediat după acceleratul de la Sibiu, iar apoi, când șeful a ridicat bariera, era deja noapte adâncă și n-a văzut nimic, mai ales că-n ziua aia băuse mai mult ca de obicei, că fusese mahmur de cu noaptea trecută de la nunta lu’ nepoată-sa, unde fusese naș. Săraca, ce cuminte era capra aia, nici un sunet n-a scos când s-a ridicat spânzurată de barieră, dar se cam încăpățânase, e adevărat, cam mult în ultima vreme, îmbătrânise și ea, ce să mai vrei acum, s-a dus, dusă este. La un moment dat, careva din poporul adunat în local avansase și

ipoteza că moș Șerbănică poate că de-al dracului legase capra de capătul greșit al barierei, ca să scape de ea, că nu avea altă soluție, și că oare în cazuri din ăstea ce măsuri ia poliția? La treaba asta, dom' șef de post, care era prezent acolo, că venise imediat de peste Olt să vadă ce și cum, răspunse că în astfel de cazuri poliția ia măsuri de doi centimetri jumate, astfel că toți au râs ca proștii și au renunțat la învinuirea lui Moș Șerbănică, zicând că-i prea hazardată și că oricum, cum ar putea fi cineva chiar așa de negru în cerul gurii ca să omoare cu sânge rece o capră așa de cuminte și care dădea atâta lapte.

Mai târziu a fost și mai greu să se discearnă lucrurile, cum s-a desfășurat toată tărășenia, mai ales că pe măsură ce-a trecut ceva timp, martorii oculari ai întâmplării amestecau detaliile din ce în ce mai mult, ce anume bea fiecare atunci când a intrat șeful de haltă în local, ce a zis cutare atunci când s-au hotărât să caute capra, cât au băut unul sau altul în noaptea cu pricina, cât de groasă era funia aia și altele de felul ăsta. Moș Șerbănică n-a mai fost văzut pe-acolo o bună bucată de vreme, până într-o după-amiază, când și-a făcut apariția, sprinten, avea altă capră după el. Întrebat despre ce-i vorba, a răspuns că-i o capră tânără și cuminte, pe care o învață programul lui zilnic de băut, în continuă expansiune orară, dar constant cantitativ. În sat, câte unul mai slobod la gură și mai curajos îi mai arunca pastila – cum că a legat capra aia veche cu dinadinsul acolo unde nu trebuia ca să scape de ea și s-o vadă odată moartă, iar apoi să-și tragă capră nouă și neînvățată. Moșul răspundea că și dacă ar fi așa, prin absurd vorbind, ce treabă au ei, ceilalți, că în fond și la urma urmei dacă vor să facă la fel, n-au decât să-și lege caprele la barieră și să le spânzure, că și așa se plâng

peste tot locul că nu-s cumiți și că dau din gură cât îi ziua de lungă și noaptea de neagră.

Ce e sigur însă, e faptul că de atunci crâșma din haltă se cheamă La capra spânzurată. Asta-i bine, zice toată lumea, că și așa n-avea niciun nume. Unii au propus chiar să-i pună firmă afară, să se vadă, dar n-au fost de acord ăia de la CFR, că ăla nu-i nume care să-l poți scrie într-o haltă de cale ferată – râde lumea de noi, trec oameni din alte părți, se uită străinii din vagoane și ce zic atunci de chestia asta. De parcă străinii ăia pricep ceva, ziceau cu năduf cei care țineau cu dinții să se scrie pe firmă, că doar locul ăsta-i pentru români, și așa numai personalele opresc, iar acceleratele fug de mănâncă pământul. Până la urmă au ajuns la concluzia, unanim acceptată și respectată la șapte sate distanță și de toți navetiștii de pe traseu, fie ei muncitori sau intelectuali, din care mărturisesc sincer că și eu am făcut parte niște ani bunișori, că-i destul să fie și oral, La capra spânzurată, iar chestia asta n-o mai poate schimba nimeni, chit că ar da și lege scrisă pentru asta. Iar moș Șerbănică bea și-n ziua de azi acolo, dacă n-o fi murit între timp, tot așa de tăcut și de cuminte, împăcați cu sine și cu lumea, și el, și capra lui cea nouă.